

сб 10

Видання Товариства „Просвіта“ у Львові, ч. 837

988

ЮРАШКРУМЕЛЯК

1648

1036

МОВА РОКІВ

1709

СЦЕНІЧНА КАРТИНА В І. ДІІ

1200

З ПЕРЕДМОВОЮ АВТО-
РА — ЗРЕЖИСЕРСЬКИМИ
ПОМІТКАМИ В. КОВАЛЬ-
ЧУКА — З ОБРАЗКАМИ
Я. ГНІЗДОВСЬКОГО З МУ-
ЗИЧНИМИ ДОДАТКАМИ
Б. КУДРИКА

1868

1237

1914

1323

ВІДБИТКА З МІСЯЧНИКА
„ПРОСВІТА“
Ч. 1—2 (10—11), 1937. р.
ЦІНА 20 гр.

1917

срч
автоматич.

нач. изд

Накладом Товариства „Просвіта“ — Львів, 1937

ПЕРЕДМОВА

(яку можна виголосити перед початком вистави).

Життя людини, людський вік, складається з років, місяців, днів. Подібно й життя, себто історія, народу складається з віків і років. І як у житті людини є добрі та погані роки і дні, так і в історії народу бувають добрі й погані роки, і віки. Бувають роки, від яких залежить дальша доля народу, роки, що вирішують, як буде жити цілий народ у дальших десятиліттях, чи навіть століттях. Це все залежить від тих подій, що в якомусь році стаються. Та не кожний рік в історії народу буває такий важний. То тільки деякі роки приносять із собою щастя або нещастя для цілого народу на довгі часи. Бували такі важні переломові роки і в історії українського народу, і коли такі роки собі пригадати, то легко собі уявити всю нашу історію, чергування доброї й лихого долі. Добрі і славні роки стають нам наче приятелями. Ті роки наче промовляють до нас, то весело й велично, то сумно й жалібно, залежно від того, чи вони починають, чи кінчать щасливу добу історії.

Зараз побачимо на сцені кілька важних років, що вирішували долю українського народу. Почуємо мову тих років. Мову щиру й повчальну — до нас говоритимуть не роки, а ціла наша історія. Черпаймо з тієї мови науку й віру у краще майбутнє українського народу. І знаймо, що мова дальших років, які ще наступлять, себто дальша доля народу, залежить, і то головню, від нас самих. Від нас залежить, чи та Доля України, яку зараз побачимо на сцені, буде далі така сумна та прибита, чи буде — погідна та весела.

А що й як робити, щоб та Доля була весела, довідаємося з мови давніх років, і з мови найновішого року.

Слухаймо ж їх, і своє думаймо!

Мова Років

(Сценічна картина).

Ця сценка дозволена до вистав — рішенням Городського Староства у Львові з дня 25. II. 1937. р. до Ч. Поль. П. 12/22/37., на підставі арт. 11. Розп. През. Р. П. з дня 27. X. 1933., Д. З. Р. П., ч. 85. з 30. X. 1933.

На ці дати треба покликатися при повідомленнях Староства про виставу цієї сценки.

Особи:

Рік 988.	Рік 1648.	Старий Рік
Рік 1036.	Рік 1709.	Новий Рік
Рік 1200.	Рік 1868.	Доля України
Рік 1237.	Рік 1914.	Недоля України.
Рік 1323.	Рік 1917.	

Сцена: вільна околиця. Зима. Досвіток. У далині видно село.

Доля України сидить на придорожньому камені з кайданами на руках і зажурено дивиться у простір білих піль:

Знов минули дні, неділі,
Знов сніги упали білі —
І мої появили квіти,
І мої сумують діти.

Я сумую і питаю:
Де поділось щастя Краю,
Де поділося, пропало, —
Хоч колись тут панувало!

Й я сумую серед поля,
Я, сумна дітей тих Доля,
Доля Краю, України, —
Бо довкіль усе — руїни.

Так роки йдуть за роками,
Обсипають світ дарами,
А мені одна наруга —
Чи діждусь я свого друга?

Прийде друг на рідний лан,
Звільнить він мене з кайдан?

Через сцену, позаду, мов у млі, проходить Старий Рік — старий дідуган, поглянув на Долю й заслонився руками, втікає засоромлений, битий докорами сумління. Хвилину потім — надходить Новий Рік, гарний і поважний юнак, із луком і стрілами за плечима, з книжкою у руці.

Новий рік, побачивши Долю України, стає, підходить до неї, клониться низько:

Ой, і красна, ой, чудова!
Та твоя журлива мова...
В тебе смуток на чолі...
І кайдани на руці?

Чув я, що ти говорила,
Краля наша, люба, мила, —
Чув я і сюди прибіг,
Бо й на мене смуток ліг.

Чую, що сумний твій вік,
А я Рік, Новий я Рік!
Я бажав би допомогти!
Та порадь мені, скажи,
Що для тебе б учинити,
Щоб тебе розвеселити!

На руках твоїх кайдани,
На ногах і кров і рани,
Що ж вчиню я, що я вдію,
Молодий я — не зумію!

Ось у мене лук і стріли,
Та не знаю, в щб влучати, —
Ось у мене ще і книга,
Та не знаю, щб почати.

Доля України *зворушливо:*

Чи ти справді щирий друг,
Чи підлесний темний дух?
Зараз, друже, буду знати,
Чи йдеш щиро помагати.

Встає і кличе в далекий простір:

Добрі друзі, кличу вас,
Заверніте давній час, —
Появітья,
Всі зберітья,

Давню славу розкажіть,
Брата юного навчіть,
Щб йому би слід робити,
Щоб з кайдан мене звільнити.

Десь далеко чути гомін трубки, з долі України спадають кайдани.

Новий рік *здивований:*

Будяться роки старі —
Йдуть у зброї, лицарі...

Рік 988. *як княжий лицар зо щитом і мечем, у короні з хрестом:*

Хто збудив з могили?
Привернув до сили? *Бачить Долю.*

Ти, славна дівце,
Вірная сестрице?
Ти мене це звеш,
Порятунок ждеш?

Бачу славу давню,
Силу, владу, честь,
Бачу Владимира,
Ще й твою красу!

Стає на педесталі І за кривди месть!

Бачу ясне світло
З Візантії йде,
Україні Бога
І добро несе.

Рік 1036. *як лицар з мечем:*

Хто мене з могили нині воскресив?
Хто мене покликав, давнє оживив?

Бачить Долю й юнака.

Ах, то добра Доля тужить серед піль,
На устах розпука, на обличчі біль!
Зустрічаю тута молодого внука,
Жде, чи пригодиться прадіда наука.

Стає на педесталі.

Бачу рідну славу,
Велику Державу,
Печеніг скорився князю Ярославу!
Там, де печеніга князь наш покорив,
Храм найкращий в світі здвиг і прикрасив.
Дав науку дітям і закон батькам,
І Державі рідній став він батьком сам.

Вірою і знанням обичай скріпив,
„Правдою“—законом лад забезпечив,
Славнеє лицарство на кордонах стало,
Що для себе в світі рівного не мало.

Рік 1200. *стає на педесталі:*

Бачу я часи Романа,
Війську батька, отамана.
Ворогів він побивав,
Милости для них не знав.

Покорив під ноги зраду,
Оборонець права й ладу,
І народові опіка, —
Князь і лицар споконвіку!

Рідну віру він кріпив,
Рідний край оборонив,
І не вірив ворогам,
Ні облудним їх словам.

Рік 1237. *стає на педесталі, в короні:*

Що за днина люба, мила?
Бачу короля Данила!
Люд боронить, злих карає,

Давню славу завертає,
Жертвує життя і труд
За Держави добробут.

Рік 1323. *стає на педесталі, з двома луками й мечами в руках:*

Що я бачу, Боже мій!
То Лев Другий і Андрій,
Два брати, князі хоробрі,
Слави оборонці добрі.

Боронили світ вони
Від татарської орди, —
На навалу йшли поганську,
І за віру християнську

Полягли у боротьбі —
Ці геройські два князі.

Недоля, жінка в чорному — надходить, на голові вінець із чи-
слов „1340“, що означає рік смерті останнього князя на престолі:

Чорна хмара криє світ!
Буде темно триста літ!

Вкладає Долі України кайдани на руки. Темніє. Чути голос барабанів.
Недоля відходить. По довгій хвилюні голос труб, кайдани знов спадають.
Розяснюється.

Рік 1648. *стає на педесталі, у козацькій киреї, з булавою:*

Загоїлась клята рана...
Бачу славного Богдана!
Бачу Хмеля в Чигирині,
Бачу військо при долині,

Чую гасла боєвії, —
Йдуть степами буревії.
Відродилася Держава —
І воскресла давня слава!

Рік 1709. *стає на педесталі, як козак із мушкетом у руці:*

Під Полтаву йде шляхами,
Йде Мазепа з козаками,
Москаля йде він бити,
України боронити, —
Кличе всіх, щоб разом стали...

Недоля, жінка в чорному, надходить, на голові вінець із числом
„1709“, що означає сумний рік програного бою під Полтавою:

Та не стали! Та не стали!...
Чорна хмара криє світ —
Буде темно двісті літ!

Недоля вкладає Долі кайдани на руки й відходить. Чути бубни. По дов-
гій хвилині грають труби. Кайдани спадають із однієї руки. Проясню-
ється.

Рік 1868. стає на педесталі як Діва — образ „Просвіти“, з книж-
кою і смолоскипом у руці:

Розвівається тьма-лихо,
Проминули темні літа, —
Будиться народ великий,
Жити зве його „Просвіта“!

Гей, вставайте! Годі спати!
Світло в руки! Тьму слід гнати!
Свого духа гартувати!
Світло в руки! Книжку в руки!

Прадідів преславних внуки,
До освіти! До науки!

Голос труб, чути, як машерує військо.

Рік 1914. стає на педесталі, як Український Січовий Стрілець, із
крісом у руці, співає:

А ми тую Червону Калину підіймемо,
А ми нашу славу Україну
Гей, гей, розвеселимо!

З Долі України спадають кайдани — з другої руки. Цілком ясніє.

Рік 1917. стає на педесталі як Січовий Стрілець:

Я щастя у Господа мав,
Ряд славних років розпочав.
Я царський престол повалив,
З неволі народ увільнив.

На площі Софії —
Здійснилися мрії...
Встає Україна, встає,
Воскресла, воскресла, живе!

Недоля надходить, на голові вінець із числом „1920“, що означає
рік програної війни з москалями, бере кайдани й, заковуючи Долю
України, говорить під звук барабанів:

Чорна хмара криє світ —
Буде темно

Новий Рік ціляє з лука в Недолю, Недоля з криком паде й не кін-
чає своїх слів, звук бубнів уривається, кайдани спадають:

Ні, не буде!

Долі діждуться ще люди! *Сходить сонце.*

Так, як сонце в небі ссяє,

Ясне світло запалає

Там — де світла ще нема, —

Там — де холод, там — де тьма, —

Світло нам на горе лік!

Доля України радісно:

Що це каже Новий Рік?

Новий Рік:

З лука буду я влучати,
Тьму, недолю покоряти;
З книги буду всіх учити,
Як нам світло полюбити,
Як до серця пригорнути,
Давнє щастя завернути!
Світло нам на горе лік —
Ще настане славний вік!

Всі Роки *оо* Нового:

З лука добре дбай влучати,
Тьму, недолю покоряти, —
З книги дбай усіх учити,
Як їм світло полюбити,

Як до серця пригорнути,
Давнє щастя завернути!
Світло їм на горі лік —
Ще настане славний вік!

Чути голос труб, сонце осяяло всю сцену.

Усі співають:

А ми тую Червону Калину підіймемо,
А ми нашу славу України
Гей, гей, розвеселимо!

Юра Шкрумеляк.

ЖАЛІБНИЙ БАРАБАН.

Largo

Б. Кудрик

pp

rall dim.

Più largo

pp

ppp

ТРУБНІ ФАНФАРИ.

1. Княжа (мавстатична). — *Maestoso*

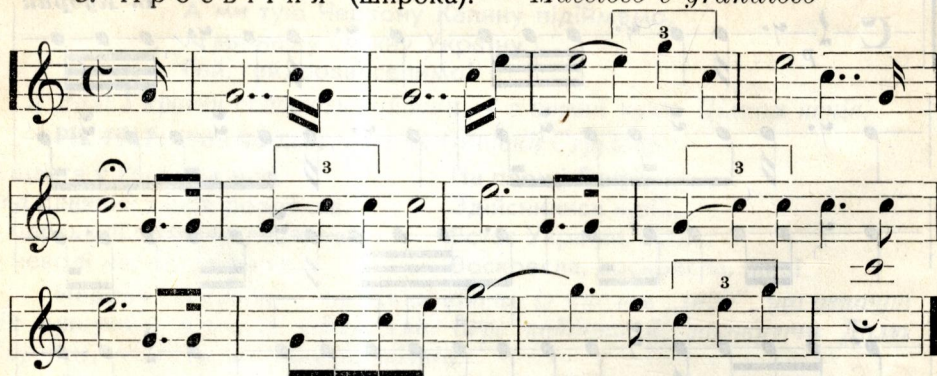
Maestoso

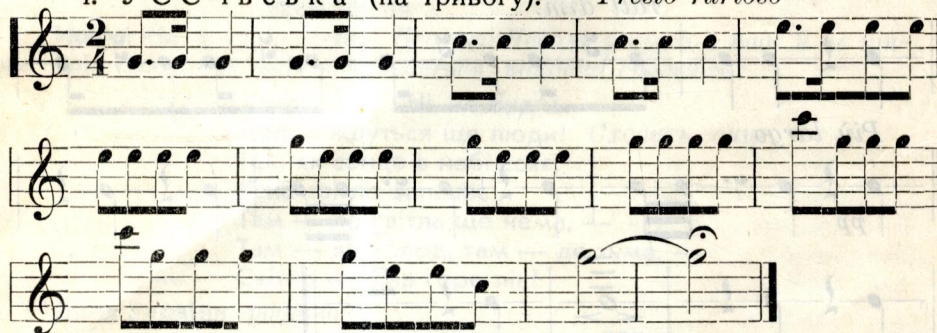
2. Козацька (боєва). — *Marciale*

3. Просвітня (широка). — *Maestoso e grandioso*

4. УСС-івська (на тривогу). — *Presto furioso*

5. СС-івська (на тривогу). — *Presto furioso*

РЕЖИСЕРСЬКІ ПОМІТКИ ДО СЦЕНІЧНОЇ КАРТИНИ «МОВА РОКІВ».

Сцена.

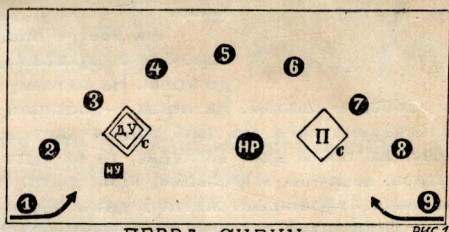
Сцена — вільна околиця або кімната без бічних стін, вікон і дверей, — можуть бути гладкі однобарвні куліси або завіси.

Зправа, на ступениці «С» — пеньок, на ньому сидить Доля України («Д. У.»). Довкруги сцени порозміщувані пеньки, як на рисунку 1., позазначувані числами від 1—9. Вони невисокі, на яких 20 см. заввишки.

Стрілки з обидвох боків сцени вказують, кудюю входити на сцену. Дієві особи входять на перемену, одна з лівого, друга — з правого боку, і так кожна по черзі займає своє місце.

Старий Рік переходить сцену попід задньою стіною, зліва направо.

«Просвіта» виходить зліва, з гли-

ПЕРЕД, СЦЕНИ.

Рис. 1

бини сцени, переходить між пеньками 6—7, або 7—8, і стає на ступениці «С», на місці «П», обличчям звернена до глядачів.

Усі Роки стають так, щоб глядачі бачили їх щити та прапорчики з виписаними роками.

Новий Рік стоїть поміж обидвома ступеницями, на місці «Н. Р.», і відсіля стріляє з лука до Недолі України, що стоїть на місці «Н. У.».

Світло.

Щоб інсценізація вийшла насправді гарно, добре було б ужити тут і там барвистих світел. Зробити це нетяжко. Треба тільки пам'ятати, що барвисті світла зберігаємо при допомозі бічних світел і то звичайно з обидвох боків сцени. Із цією метою з боку сцени або між кулісами вміщаємо стояки. Стояк — це висока скринька без одної стінки, всередині 2—3 полечки, де ставимо лампи. На кожну лампу призначити дві поперечки: одна, де стоїть лампа, а друга — над лампою. Щоб дістати барвисте світло, треба на горішню поперечку завісити рямку-заклеєну чи то барвною натовщеною бібулкою, чи желатиною, чи тоненьким шовком, чи шклом — так, щоб закрити цілий отвір, де стоїть лампа. Коли хочемо мати двоє світел, заклеюємо рямку до половини одною барвою, а другу половину іншою барвою. Щоб барви переходили одна в одну, треба одну і другу бібулку зубчасто повитинати (ммммм) й кінці тих зубів зіпнати разом.

До цієї інсценізації треба мати рямки для світел: синіх, рожевих, червоних, жовто-червоних, рожево-жовтих. Уживаючи барвних світел — слід залишати зі звичайних сценічних світел тільки ті, що падають згори; долішні світла (на рампі) погасити.

Одяги.

Доля України (рис. 2.) — в білій довгій сорочці з широкими (розпущеними) рукавами; сорочку можна перепоясати крайкою. Поверх сорочки — коротка на-

Рис. 2.

Рис. 3.

Рис. 3.

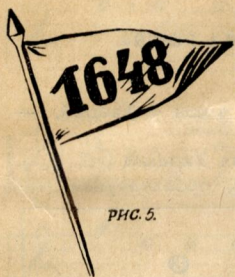

Рис. 5.

кидка, зіпнята на правому рамені. На голові — срібна стрічка із золотою зіркою. Стрічку й зірку зробити з одного шматка картону.

Недоля України (рис. 3.) — в довгій чорній сорочці, підперезана крайкою, на голові велика чорна хустка, що спадає на рамена, на ногах — чорні капці.

Рік 988. — лицар. На ньому біла сорочка з рукавами, що сягає тільки до колін. На сорочку натягнутий панцир.

На голові — шолом. На ногах — постоли з ремінцями, що перевязують ноги. На лівій руці — щит, на ньому написано «988». Як такий одяг виглядає, та як його собі зробити, — дивись: місячник «Просвіта», 1936. р., ст. 191—194. та І. Крипкевича «Українське життя в давні часи», І., Львів, 1934.

Приблизно таксамо виглядають і наступні **Роки: 1036., 1200., 1237. і 1323.**, а найголовніша різниця між ними та, що кожний Рік має на щиті своє число.

Рік 1648. (рис. 4.) — в одязі запорожця. На ньому червоний жупан, сині шаравари, жовті чоботи та чорна шапка з червоним наверхником (шликом). З лівого боку — крива шабля. У правій

Рис. 7.

руці — спис із малим трикутним прапорчиком, на нім біло-жовте число «1648» (рис. 5.).

Рік 1709. (рис. 6.) — в одязі городового козака. На ньому шаравари й кунтуш із вильотами того самого кольору. Жупан під кунтушем має іншу барву. Наверхник (шлик) — тієї самої барви, що жупан. А барви ці добирати так: червона й зелена, синя й червона; вишнева й ясно-червона; темно-жовта й блакитна; бронзова й зелена. В руці — спис із синім прапорчиком, на ньому число «1709».

Рік 1914. — Український Січовий Стрілець у мазепинці, без військових ознак.

Рік 1917. — вояк Української Армії в сірому одязі, в сірій шапці-петлюрівці.

Старий Рік — старий дідуган із довгою бородою й вусами, з довгим волоссям — сивим або білим. У постолах, у білих шараварах і в білій сорочці. Підпоясаний чорною крайкою. На плечах несе клунок, на ньому збоків та ззаду виписакий старий рік, н. пр., «1936».

Новий Рік (рис. 7.) — простоволосий юнак, у чоботах, у синіх шараварах, поверх шараварів — біла вишивана сорочка, перепоясана синьою крайкою. У лівій руці — книжка, на ній виписаний Новий Рік, н. пр., «1937». На плечах — сагайдак із стрілами та лук.

Сагайдак — рура з грубого бронзового паперу або картону, в ньому кілька стріл. Сагайдак обабіч має ремінець так, що його можна перевісити через плече. Сагайдак треба перевісити через праве плече, лук — через ліве так, щоб тятива лука перехрещувалася із ремінцем сагайдака на грудях.

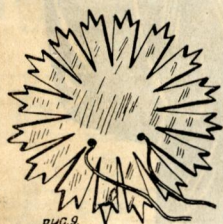

Рис. 9.

«Просвіта» (рис. 8.) — молода, гарна, поставна жінка. Вбрана в гарний народний одяг. На голові в неї — вінок із квітів. Позад голови має вона соняшне сійво (авреоля, рис. 9.). Воно сягає промінням від рамен і поверх голови на яких 20 цм. Сійво зробити

з твердого картону — повитинати промені й обліпити їх золотистим папером. Сійво прив'язати стрічкою до шиї так, щоб стрічки згубилися між намистом. У руці — книжка з написом: «Просвіта», а під написом рік — «1868».

Рис. 6.

Рис. 8.

В. Ковальчук

„ПРОСВІТА“

МІСЯЧНИК ОСВІТИ — ВИХОВАННЯ — КУЛЬТУРИ

„ПРОСВІТА“ —

це єдиний у нас журнал, що займається вихованням та перевиховуванням широких мас народу;

„ПРОСВІТА“ —

подає вказівки, як систематично вести освітню працю;

„ПРОСВІТА“ —

учить, як розбудовувати освітні установи;

„ПРОСВІТА“ —

займається молодим поколінням („Молода Просвіта“), вказує йому шлях, куди воно має спрямовувати свою енергію;

„ПРОСВІТА“ —

звертає увагу на самоосвіту і то в усіх ділянках знання, містить зразкові лекції для самоосвітніх гуртків;

„ПРОСВІТА“ —

має в кожному числі постійні відділи: Читання, Самоосвіта, Бібліотека, Театр—хор—музика, Поуки й поради, Календарець праці, З життя „Просвіти“ (Матірнього Товариства, Філій, Читалень), виховні забави й розваги, загадки, тощо, містить картини з освітнього життя, образки освітніх та інших українських діячів;

„ПРОСВІТА“ —

подає все, що потрібне освітникам, читальняному робітникам, кожному читальняникові й кожній людині;

„ПРОСВІТА“ —

мусить знаходитися в кожній Читальні і в кожній освітній установі — без неї в освітній справі, як без рук;

„ПРОСВІТА“ —

мусить бути дорога кожному українцеві і зокрема повинна як-найбільше поширитися серед української молоді;

„ПРОСВІТА“ —

журнал багатий змістом, чепурно видаваний, на гарному папері, з образками, а при тому дуже дешевий.

Передплата на „ПРОСВІТУ“ в 1937. р. на цілий рік тільки — 3.50 зл. Окреме число — 30 гр.

Присилайте як-стій передплату на адресу:

„ПРОСВІТА“, ЛЬВІВ, РИНОК 10.

5721(1936)
ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ВИДАННЯ „ПРОСВІТА“

5510

ВІД СІЧНЯ 1934. Р. ВИДАЄ „ПРОСВІТА“

місячні книжечки

різноманітного й для кожної людини потрібного змісту. 12 книжечок на рік,
з багато образками, около 50 аркушів друку.

ЦІЛОРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 3.60 зл.

ВІД 1934. Р. ВИХОДЯТЬ ПРАВИЛЬНО

чвертьрічні книжки

популярно-наукового змісту, заходами Фонду „Учітеся, брати мої!“. Ці
більші обемом книжки сповняють у нас те завдання, що деінде народні
університети.

ЦІЛОРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 6.40 зл.

ВІД 1927. Р. ПОЯВЛЯЄТЬСЯ

„Життя і Знання“

єдиний у нас популярно-науковий місячник-журнал, пребагата
скарбниця знання для освітньо-виховної й самоосвітньої праці.

ЦІЛОРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 18 зл.

ВІД КВІТНЯ 1936. Р. ВИХОДИТЬ

„ПРОСВІТА“

місячник освіти — виховання — культури, посвячений всеціло
пекучим питанням нашої організації й її глибокого змісту.

ЦІЛОРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 3.50 зл.

ЩО РОКУ ВИДАЄ ТОВАРИСТВО

дуже багатий і незвичайно цікавий, а при тому дуже дешевий

Календар „Просвіти“

який повинен знайтися в кожній українській хаті.

ВЛІТКУ 1937. Р. ПОЯВИТЬСЯ ВЕЛИКИЙ ЮВІЛЕЙНИЙ КАЛЕНДАР

НА 1938. Р.

ВСІ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ КУПУЙТЕ ТА ЗАМОВЛЯЙТЕ, ЗА ГОТІВКУ
Й НА СПЛАТИ, У КНИГАРНІ „ПРОСВІТИ“, ЛЬВІВ, РИНОК, Ч. 10. І. ПОВ.

PA 5510